

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya derin saygılarımla

(I)

*Seher vakti habersizce girdi gara ekspres
kar içindeydi
ben paltomun yakasını kaldırmış perondaydım
peronda benden başka da kimseler yoktu
durdu önümde yataklı vagonun pencerelerinden biri
perdesi aralıktı
genç bir kadın uyuyordu alacakaranlıkta alt ranzada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
üst ranzada uyuyanı göremedim
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
bilmiyorum nerden gelip nereye gittiğini
baktım arkasından
üst ranzada ben uyuyorum
Varşova'da Biristol Oteli'nde
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığım yoktu
oysa karyolam tahtaydı dardı
genç bir kadın uyuyor başka bir karyolada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ak boynu uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
oysa karyolası tahtaydı dardı
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığımız yoktu
oysa karyolalar tahtaydı dardı
iniyorum merdivenleri dördüncü kattan
asansör bozulmuş yine
aynaların içinde iniyorum merdivenleri
belki yirmi yaşımdayım belki yüz yaşımdayım
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
üçüncü katta bir kapının ötesinde bir kadın gülüyor sağ elimde
kederli
bir gül açıldı ağır ağır
Kübalı bir balerinle karşılaştım ikinci katta karlı pencerelerde*

taze esmer bir yalaza gibi geçti alnımın üzerinden
şair Nikolas Gilyen Havana'ya döndü çoktan
yıllarca Avrupa ve Asya otellerinin hollerinde oturup içtiği
yudum yudum şehirlerimizin hasretini
iki şey var ancak ölümle unutulur
anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü
kapıcı uğurladı beni gocuğu geceye batık
yürüdüm buz gibi esen yelin ve neonların içinde yürüdüm
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
çıktılar önüme ansızın
oraları gündüz gibi aydınlıktı ama onları benden başka gören
olmadı
bir mangaydılar
kısa konçlu çizmeleri pantolonları ceketleri
kolları kollarında gamalı haç işaretleri
elleri ellerinde otomatikleri vardı
omuzları miğferleri vardı ama başları yoktu
omuzlarıyla miğferlerinin arası boşluktu
hattâ yakaları boyunları vardı ama başları yoktu
ölümlerine ağlanmayan askerlerdendiler
yürüdük
korktukları hem de hayvanca korktukları belli
gözlerinden belli diyemem
başları yok ki gözleri olsun
korktukları hem de hayvanca korktukları belli
belli çizmelerinden
korku belli olur mu çizmelerden
oluyordu onlarınki
korkularından ateş etmeğe de başladılar artsız arasız
bütün yapılara bütün taşıt araçlarına bütün canlılara
her sese her kıvıltıya ateş ediyorlar
hattâ Şopen Sokağı'nda mavi balıklı bir afişe ateş ettiler
ama ne bir siva parçası düşüyor ne bir cam kırılıyor
ve kurşun seslerini benden başka duyan yok
ölüler bir SS mangası da olsa ölüler öldüremez
ölüler dirilerek öldürür kurt olup elmanın içine girerek
ama korktukları hem de hayvanca korktukları belli
bu şehir öldürülmemiş miydi kendileri öldürülmeden önce
bu şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi
derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı yağından sabun
saçlarından

sicim
ama işte duruyordu karşılarında gecenin ve buz gibi esen yelin
içinde

sıcak bir firancala gibi
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
kahraman bir mazurka oynuyorlar tarihleri boyunca
Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
bana ilk ve belki de son nişanımı bu sarayda verdiler
tören memuru açtı yaldızlı ak kapıyı
girdim büyük salona genç bir kadınla
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ortalıkta da ikimizden başka kimseler yoktu
bir de akvareller bir de incecik koltuklar kanapeler
bebekevlerindeki

gibi
ve sen bundan dolayı
bir resimdin açık maviyle çizilmiş belki de bir taş bebektin
belki bir pırıltıydın düşümden damlamış sol mememin üstüne
uyuyordun alacakaranlıkta alt ranzada
ak boynun uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
ve işte Kırakof şehrinde Kapris Bari
vakit hızla ilerliyor gece yarısına yaklaşıyoruz
ayrılık masanın üstündeydi kahve bardağınla limonatamın
arasında
onu oraya sen koydun
bir taş kuyunun dibindeki suydun
bakıyorum eğilip
bir koca kişi gülümsüyor bir buluta belli belirsiz
sesleniyorum
seni yitirmiş geri dönüyor sesimin yankıları
ayrılık masanın üstündeydi cıgara paketinde
gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın
kıvrılan bir dumandı gözlerinin içinde senin
cigaranın ucunda senin
ve hoşça kal demeğe hazır olan avucunda
ayrılık masanın üstünde dirseğini dayadığın yerdeydi
aklından geçenlerdeydi ayrılık
benden gizlediklerinde gizlemediklerinde
ayrılık rahatlığındaydı senin

senin güvenindeydi bana
büyük korkundaydı ayrılık
birdenbire kapın açılır gibi sevdalanmak birilerine ansızın
oysa beni seviyorsun ama bunun farkında değilsin
ayrılık bunu farketmeyişindeydi senin
ayrılık kurtulmuştu yerçekiminden ağırlığı yoktu tüy gibiydi
diyemem
tüyün de ağırlığı var ayrılığın ağırlığı yoktu ama kendisi
vardı
vakit hızla ilerliyor gece yarıları yaklaşıyor bize
yürüdük yıldızlara değen Ortaçağ duvarlarının karanlığında
vakit hızla akıyordu geriye doğru
ayak seslerimizin yankıları sarı sıska köpekler gibi geliyordu
ardımızdan koşuyordu önümüze
Yagelon Üniversitesi'nde şeytan taşlara tırnaklarını batıra batıra
dolaşiyor
bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma
usturlabını
ve pazar yerinde bezzazlar çarşısının kemerleri altında rok end
rol oynuyor Katolik öğrencilerle
vakit hızla ilerliyor gece yarısına yaklaşıyoruz
vuruyor bulutlara kızıltısı Nova Huta'nın
orda köylerden gelen genç işçiler madenle birlikte ruhlarını da
alev alev
döküyor yeni kalıplara
ve ruhların dökümü madenin dökümünden bin kere zordur
Meryem Ana kilisesinde çan kulesinde saat başlarını çalan
borozan gece
yarısını çaldı
Ortaçağdan gelen çılgılığı yükseldi
şehre yaklaşan düşmanı verdi haber
ve sustu gırtlığına saplanan okla ansızın
borazan iç rahatlığıyla öldü
ve ben yaklaşan düşmanı görüp de haber veremedim
öldürülmenin acısını düşündüm
vakit hızla ilerliyor gece yarıları ışıklarını yeni söndürmüş bir
vapur iskelesi gibi arkada kaldı
seher vakti habersizce girdi gara ekspres
yağmurlar içindeydi Pırağ
bir gölün dibinde gümüş kakma bir sandıktı
kapağını açtım

içinde genç bir kadın uyuyor camdan kuşların arasında
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 kapadım kapağı yükledim sandığı yük vagonuna
 habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
 baktım arkasından kollarım iki yanıma sarkık
 yağmurlar içindeydi Pırağ
 sen yoksun
 uyuyorsun alacakaranlıkta alt ranzada
 üst ranza bomboş
 sen yoksun
 yeryüzünün en güzel şehirlerinden biri boşaldı
 içinden elini çektiğin bir eldiven gibi boşaldı
 söndü artık seni görmeyen aynalar nasıl sönerse
 yitirilmiş akşamlar gibi Vltava suyu akıyor köprülerin altından
 sokaklar bomboş
 bütün pencerelerde perdeler inik
 tıramvaylar bomboş geçiyor
 biletcileri vatmanları bile yok
 kahveler bomboş
 lokantalar barlar da öyle
 vitrinler bomboş
 ne kumaş ne kırystal ne et ne şarap
 ne bir kitap ne bir şekerleme kutusu
 ne bir karanfil
 şehri duman gibi saran bu yalnızlığın içinde bir koca kişi
 yalnızlıkta on
 kat artan ihtiyarlığın kederinden silkinmek için Lejyonerler
 Köprüsü'nden martılara ekmek atıyor
 gereğinden genç yüreğinin kanına batırıp
 her lokmayı
 vakıtları yakalamak istiyorum
 parmaklarımda kalıyor altın tozları hızlarının
 yataklı vagonda bir kadın uyuyor alt ranzada
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 elleriyse gümüş şamdanlarda mumlardı
 üst ranzada uyuyanı göremedim
 ben değilim bir uyuyan varsa orda
 belki de üst ranza boş

Moskova'ydı üst ranzadaki belki
duman basmış Leh toprağını
Birest'i de basmış
iki gündür uçaklar kalkıp inemiyor
ama tirenler gelip gidiyor bebekleri akmış gözlerin içinden
geçiyorlar
Berlin'den beri kompartımanda bir başımayım
karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah
yemekli vagonda kefir denen bir çeşit ayran içtim
garson kız tanıdı beni
iki piyesimi seyretmiş Moskova'da
garda genç bir kadın beni karşıladı
beli karınca belinden ince
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
tuttum elinden yürüdük
yürüdük güneşin altında karları çtırdıdata çtırdıdata
o yıl erken gelmişti bahar
o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardık
yitirdim seni ansızın Mayakovski Alanı'nda yitirdim ansızın seni
oysa
ansızın değil çünkü önce yitirdim avucumda elinin
sıcaklığını
senin sonra elinin yumuşak ağırlığını yitirdim avucumda
sonra
elini
ve ayrılık parmaklarımızın birbirine ilk değişinde başlamıştı
çoktan
ama yine de ansızın yitirdim seni
alfalt denizlerinde otomobilleri durdurup baktım içlerine yoksun
bulvarlar karlı
seninkiler yok ayak izleri arasında
botlu iskarpinli çoraplı çıplak senin ayak izlerini birde tanırım
milisyonerlere sordum
görmediniz mi
eldivenlerini çıkarmışsa ellerini görmemek olmaz
elleri gümüş şamdanlarda mumlardır
milisyonerler büyük bir nezaketle karşılık veriyor
görmedik
İstanbul'da Sarayburnu akıntısını çıkıyor bir romorkör ardında
uç mavna

*gak gak ediyor da vak vak ediyor da martı kuşları
seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan romorkörün kaptanına
seslenemedim çünkü makinası öyle gümbürdüyordu ki sesimi
duyamazdı yorgundu da kaptan ceketinin düğmeleri de kopuktu*

*seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan
görmedik
girdim giriyorum Moskova'nın bütün sokaklarında bütün
kuyruklara
ve yalnız kadınlara soruyorum
yün başörtülü güler yüzlü sabırlı sessiz kocakarılar
al yanaklı kopça burunlu tazeler şapkaları yeşil kadife
ve genç kızlar tertemiz sımsıkı gayetle de sık
belki korkunç kocakarılar bezgin tazeler şapşal kızlar da var
ama onlardan bana ne
güzeli kadın milleti erkeklerden önce görür ve unutmaz
görmediniz mi
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri kocaman
Pırağ'da aldı
görmedik
vakıtlarla yarışıyorum bir onlar öne geçiyor bir ben
onlar öne geçince ufalan kırmızı ışıklarını görmez olacağım diye
ödüm
kopuyor
ben öne geçtim mi ışıldakları gölgemi düşürüyor yola gölgem
koşuyor
önümde gölgemi yitireceğim diye de bir telaştır alıyor beni
tiyatrolara konserlere sinemalara giriyorum
Bolşoy'a girmedim bu gece oynanan operayı sevmezsin
Kalamış'ta Balıkçının Meyhanesine girdim ve Sait Faik'le tatlı
tatlı konuşuyorduk ben hapisten çıkalı bir ay olmuştu onun
karaciğeri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi
lokantalara giriyorum estirat orkestraları yani cazları ünlülerin
sırmalı kapıcılara bahşişsever dalgın garsonlara
gardroptakilere ve bizim mahalle bekçisine soruyorum
görmedik
çaldı gece yarısını Stırasnoy Manastırı'nın saat kulesi
oysa manastır da kule de yıkıldı çoktan
yapılıyor şehrin en büyük sineması oralarda
oralarda on dokuz yaşına rastladım*

birbirimizi birde tanıdık
oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu fotoğraflarımızı
bile
ama yine de birbirimizi birde tanıdık şaşmadık el sıkışmak
istedik
ama ellerimiz birbirine dokunamıyor aramızda kırk yıllık zaman
duruyor
uçsuz bucaksız donmuş duruyor bir kuzey denizidir
ve Stırasnoy Alanı'na şimdi Puşkin Alanı kar yağmağa başladı
üşüyorum hele ellerim ayaklarım
oysa yün çoraplıyım da kunduralarım la eldivenlerim kürklü
çorapsız olan oydu bezle sarmış postallarında ayaklarını elleri
çıplak
ağzında ham bir elmanın tadı dünya
on dördünde bir kız memesi sertliği avuçlarındaki
gözünde türkülerin boyu kilometre kilometre ölümün boyu bir
karış
ve haberi yok başına geleceklerin hiçbirinden
onun başına gelecekleri bir ben biliyorum
çünkü inandım onun bütün inandıklarına
sevdim seveceği bütün kadınları
yazdım yazacağı bütün şiirleri
yattım yatacağı bütün hapislerde
geçtim geçeceği bütün şehirlerden
hastalandım bütün hastalıklarıyla
bütün uykularını uyudum gördüm göreceği bütün düşleri
bütün yitireceklerini yitirdim
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
görmedim

(II)

On dokuz yaşım Beyazıt Meydanı'ndan geçiyor çıkıyor Kızıl
Meydan'a

Konkord'a iniyor Abidin'e rastlıyorum da meydanlardan
konuşuyoruz

evveli gün Gagarin en büyük meydanı dolaşıp döndü Titof da
dolaşıp

dönecek hem de on yedi buçuk kere dolanacak ama daha

bundan haberim yok

*meydanlarla yapılardan konuşuyoruz Abidin'le tavan arasındaki
otel*

odamda

*Sen ırmağı da akıyor Notr Dam'ın iki yanından
ben geceleyin penceremden bir ay dilimiymiş gibi görüyorum
Sen ırmağını rıhtımında yıldızların*

*bir de genç bir kadın uyuyor tavan arasındaki odamda Paris
damlarının*

bacalarına karışmış

*yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
saman sarısı saçları bigudili mavi kirpikleriye yüzünde bulut
çekirdekteki meydanla çekirdekteki yapıdan konuşuyoruz
Abidin'le*

*meydanda fırdönen Celâlettin'den konuşuyoruz
Abidin uçsuz bucaksız hızın renklerini döktürüyor
ben renkleri yemiş gibi yerim
ve Matis bir manavdır kosmos yemişleri satar
bizim Abidin de öyle Avni de Levni de
mikroskobun ve füze lumbuzlarının gördüğü yapılar meydanlar
renkler*

*ve şairleri ressamaları çalgıcıları onların
hamlenin resmini yapıyor Abidin yüz elliye altmışın
meydanlığında
suda balıkları nasıl görüp suda balıkları nasıl avlayabilirsem öyle
görüp*

*öyle avlayabilirim kıvıl kıvıl akan vakıtları tuvalinde
Abidin'in*

*Sen ırmağı da bir ay dilimi gibi
genç bir kadın uyuyor ay diliminin üstünde
onu kaç kere yitirip kaç kere buldum daha kaç kere yitirip kaç
kere*

bulacağım

*işte böyle işte böyle kızım düşürdüm ömrümün bir parçasını
Sen ırmağına Sen Mişel Köprüsü'nden*

*ömrümün bir parçası Mösyö Düpon'un oltasına takılacak bir
sabah çiselerken aydınlık*

*Mösyö Düpon çekip çıkaracak onu sudan Paris'in mavi suretiyle
birlikte*

ve hiçbir şeye benzetemiyecek ömrümün bir parçasını ne
balığa
ne pabuç eskisine
atacak onu Mösyö Düpon gerisin geriye Paris'in suretiyle birlikte
suret
eski yerinde kalacak
Sen ırmağıyla akacak ömrümün bir parçası büyük mezarlığına
ırmakların
damarlarımda akan kanın hışırtısıyla uyandım
parmaklarımın ağırlığı yok
parmaklarım ellerimle ayaklarımdan kopup havalanacaklar
salına salına
dönecekler başımın üstünde
sağım yok solum yok yukarım aşağım yok
Abidin'e söylemeli de resmini yapsın Beyazıt Meydanı'nda şehit
düşenin
ve Gagarin Yoldaşın ve daha adını sanını kaşını gözünü
bilmediğimiz Titof Yoldaşın ve ondan sonrakilerin ve tavan
arasında yatan genç kadının
Küba'dan döndüm bu sabah
Küba meydanında altı milyon kişi akı karası sarısı melezi ışıklı
bir çekirdek diyor çekirdeklerin çekirdeğini güle oynaya
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
işin kolayına kaçmadan ama
gül yanaklı bebesini emziren melek yüzlü anneciğin resmini
değil
ne de ak örtüde elmaların
ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan kırmızı
balığinkini

sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
1961 yazı ortalarındaki Küba'nın resmini yapabilir misin
çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem
gayrının
resmini yapabilir misin üstat
yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini
yapabilir misin

bir el gördüm Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz
kıyısına yakın
bir duvarın üstünde bir el gördüm

ferah bir türküydü duvar
el okşuyordu duvarı
el altı aylıktı okşuyordu boynunu anasının
on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu
avucu nasır

nasırdı ve Karayip denizi kokuyordu
yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun
yirmi beş yaşındaydı el ve okşamayı unutmuştu çoktan
otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusunda
deniz kıyısında bir duvarın üstünde gördüm onu
okşuyordu duvarı

sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin
ellerini

Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem
kooperatiften aldığı pırıl pırıl evinin duvarında okşamaya
kavuşan ve

okşamayı bir daha yitirmeyecek Kübalı balıkçı Nikolas'ın
elini

kocaman bir el
deniz kaplumbağası bir el
ferah bir duvarı okşayabildiğine inanamayan bir el
artık bütün sevinçlere inanan bir el
güneşli denizli kutsal bir el

Fidel'in sözleri gibi bereketli topraklarda şekerkamışı hızıyla
fıskırıp yeşerip ballanan umutların eli
1961'de Küba'da çok renkli çok serin ağaçlar gibi evler ve çok
rahat evler gibi ağaçlar diken ellerden biri

çelik dökmeğe hazırlanan ellerden biri
mitralyözü türküleştiren türküleri mitralyözleştiren el
yalansız hürriyetin eli

Fidel'in sıkıldığı el
ömrünün ilk kurşunkalemiyle ömrünün ilk kâadına hürriyet
sözcüğünü

yazan el
hürriyet sözcüğünü söylerken sulanıyor ağızları Kübalıların
balkutusu

bir karpuzu kesiyorlarmış gibi
ve gözleri parlıyor erkeklerinin
ve kızlarının eziliyor içi dokununca dudakları hürriyet sözcüğüne
ve koca kişileri en tatlı anılarını çekip kuyudan yudum yudum

*içiyor
mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
hürriyet sözcüğünün resmini ama yalansızının
akşam oluyor Paris'te
Notr Dam turuncu bir lamba gibi yanıp söndü ve Paris'in bütün
eski yeni taşları turuncu bir lamba gibi yanıp söndü*

*bizim zanaatları düşünüyorum şiirciliği resimciliği çalgıcılığı filân
düşünüyorum ve anlıyorum ki*

*bir ulu ırmak akıyor insan eli ilk mağaraya ilk bizonu çizdiğinden
beri*

*sonra bütün çaylar yeni balıkları yeni su otları yeni tatlarıyla
dökülüyor*

*onun içine ve kurumayan uçsuz bucaksız akan bir odur
Paris'te bir kestane ağacı olacak*

Paris'in ilk kestanesi Paris kestanelerinin atası

İstanbul'dan gelip yerleşmiş Paris'e Boğaz sırtlarından

hâlâ sağ mıdır bilmem sağsa iki yüz yaşında filân olmalı

gidip elini öpmek isterdim

*varıp gölgesinde yatsak isterdim bu kitabın kâadını yapanlar
yazısını*

*dizenler nakışını basanlar bu kitabı dükkânında satanlar
para*

*verip alanlar alıp da seyredenler bir de Abidin bir de ben
bir de*

bir saman sarısı belâsı, başımın.

Nazım Hikmet

*(Tiren, Varşova - Krakof – Pırağ - Moskova - Paris - Havana –
Moskova 1961)*